

شورِ شاعری

جستاری در زیبایی شناسی منظومه های کلامی مولوی گرد

مؤلف:

هادی رضوان

www.kotab.ir

انتشارات دانشگاه کردستان

۱۴۰۰

سرشناسه: رضوان، هادی، ۱۳۵۴-

عنوان و نام پدیدآور: شور شاعری: جستاری در زیبایی‌شناسی منظومه‌های کلامی مولوی کُرد / مؤلف هادی رضوان؛ ویراستاران اقبال عزیزی، مرثد نادری؛ (برای پژوهشکده کردستان‌شناسی).

مشخصات نشر: سنج: دانشگاه کردستان، انتشارات، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ص؛ ۱۴،۵ × ۲۱،۵ س.م.

شابک: ۷-۵۷-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا.

یادداشت: چاپ دیگر: نشر احسان، ۱۴۰۰ (۱۷۶ ص.).

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۵۷] - ۱۶۰.

عنوان دیگر: جستاری در زیبایی‌شناسی منظومه‌های کلامی مولوی کُرد.

موضوع: معدوم کُرد، عبدالرحیم بن سعید، ۱۲۲۱ - ۱۳۰۰ق. -- نقد و تفسیر

موضوع: شاعران ایرانی -- کردستان -- قرن ۱۳ق.

Poets, Iranian -- Kurdistan -- 19th century

شعر کُردی -- قرن ۱۳ق. -- تاریخ و نقد

Kurdish poetry -- 19th century -- history and criticism

شناسه افزوده: دانشگاه کردستان، پژوهشکده کردستان‌شناسی

شناسه افزوده: دانشگاه کردستان، انتشارات

رده‌بندی کنگره: PIR5256

رده‌بندی دیویی: ۸۹۰.۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۵۲۱۰۴

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات دانشگاه کردستان

شور شاعری (جستاری در زیبایی‌شناسی منظومه‌های کلامی مولوی کُرد)

تألیف: هادی رضوان

ویراستاران: اقبال عزیزی، مرثد نادری

طرح جلد: خالد مهدویان

ناشر: انتشارات دانشگاه کردستان

تیراژ: ۲۵۰ جلد

شابک: ۷-۵۷-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸

چاپ اول: ۱۴۰۰

فهرست مطالب

ج	مقدمه‌ی مؤلف
۱	فصل اول: نگاهی به زندگی، آثار و شعر مولوی گرد
۱	زندگی مولوی
۶	شخصیت علمی مولوی
۱۵	شعر مولوی
۱۸	لقب «مولوی»
۱۹	آثار مولوی
۱۹	۱- دیوان اشعار و غزلیات
۲۰	۲- منظومه‌ی «عقیده‌ی مرضیه» (العقیده المرضیه)
۲۳	۳- منظومه‌ی «الفضیلة»
۲۵	۴- منظومه‌ی «فوائح»
۲۶	۵- منظومه‌ی «زوبده‌ی عه‌قیده»
۲۷	۶- رساله‌ای به زبان فارسی در «اثبات صحت رابطه»
۲۷	۷- خاطرات مولوی
۲۷	۸- مکتوبات و نامه‌های مولوی
۲۷	وفات مولوی
۳۱	فصل دوم: منظومه‌ی عقیده‌ی مرضیه
۳۱	عقیده‌ی مرضیه
۳۲	مقدمه‌ی عقیده‌ی مرضیه

۳۶	عاطفه و خیال در مبحث ایمان
۴۱	زیبایی‌های مبحث وحدت
۴۳	رفع خستگی
۴۴	دیدن خداوند
۴۶	پیامبر در شعر مولوی
۵۴	معراج
۶۱	مبحث ولایت
۷۲	خلافت و امامت
۷۴	جوشش عاطفه:
۸۰	تصویری از مرگ
۸۲	بازگشت
۸۵	خاتمه
۹۱	در بند لفظ
۹۵	فصل سوم: منظومه‌ی الفضیله
۹۵	الفضیله
۹۷	تحسر و استمداد
۹۹	زیبایی‌های موجود در مقدمه‌ی منظومه‌ی الفضیله
۱۰۶	ایمان شهودی
۱۰۶	مهر استاد
۱۰۸	رفع خستگی
۱۰۸	هنرنمایی در بیان ماده‌ی تاریخ
۱۰۹	خاتمه
۱۱۱	در بند لفظ
۱۱۲	صور خیال
۱۱۷	فصل چهارم: منظومه‌ی الفوائج
۱۱۷	الفوائج
۱۱۸	رد پای الفضیله و عقیده‌ی مرضیه

مقدمه‌ی مؤلف

اگر هدف اصلی شعر تعلیمی را آموزش آداب اجتماعی، فضایل اخلاقی، دانش و فنون گوناگون بدانیم، منظومه‌های علمی جزوی از این مجموعه به حساب می‌آیند که پدیده‌ی بومی و بومی نیست و برای مثال در ادب عربی سابقه‌اش به دوران عباسی باز می‌گردد؛ زمانی که فرهنگ عربی با تأثیرپذیری از دیگر فرهنگ‌ها و با واسطه‌ی ترجمه‌ی دانش‌ها و فنون مختلف از دیگر زبان‌ها رو به شکوفایی نهاد.

اگرچه بر اساس تعریف کلاسیک که شعر را کلام موزون مقفای معنی‌دار می‌داند چنین منظومه‌هایی در دایره‌ی شعر هستند، از دیدگاهی دیگر که تخیل را عنصر اساسی شعر می‌داند، نظم و شعر از هم جدا می‌شوند و آن‌گاه ترکیب «شعر تعلیمی» مفهومی پارادوکسیکال می‌یابد؛ از سویی شعر مقتضی خیال، محاکات، احساس و عاطفه است و از دیگر سوی، تعلیم مقتضی برهان، استدلال و حجت. اما در هر حال، منظومه‌های تعلیمی از نظر میزان بروز عنصر خیال و عاطفه و احساس یکسان نیستند؛ در برخی این عنصر بروز و نمود بیشتری دارد و ناظم در آن خواسته یا ناخواسته بیشتر به شعر نزدیک می‌شود و در برخی حضور کمتری دارد و گاه ناظم، ناظم باقی می‌ماند. موضوع این نوع از منظومه‌ها هم در وجود یا میزان این خویشاوندی مؤثر است. منظومه‌هایی که

در پی آموزش علوم محض یا علوم عقلی، از جمله فلسفه و کلاماند، نسبت چندانی با شعر ندارند و آن دسته که به مسائل اجتماعی و اخلاقی و... می‌پردازند، نسبتشان به شعر تواند رسید. بنابراین صاحبان منظومه‌های تعلیمی یکسان عمل نکرده‌اند؛ برخی هم‌زمان سعی کرده‌اند که ویژگی اصلی شعر و هسته‌ی آن که خیال و موسیقی است، حفظ شود، به‌خصوص در مقدمه، مؤخره یا هرجایی که صاحب اثر مناسب یافته باشد.

سید عبدالرحیم حسینی متخلص به معدومی و مشهور به مولوی گرد، از جمله شاعرانی است که منظومه‌های تعلیمی او هیچ‌گاه با شعر پیوند نگسته‌اند؛ حتی آن‌جا که پای آموزش کلام و حکمت در میان است. او در منظومه‌ی عربی «الفیلة» حکمت و کلام را در سطح عالی و بر پایه‌ی منابع درسی زمان خود آموزش می‌دهد و در عین حال شاعری است پرشور و شیفته که هم در مقدمه و خاتمه و هم در سایر مباحث کتاب، به خوبی این توانایی خود را ظاهر ساخته است. در منظومه‌ی فارسی «فوائح» گویی سایه‌ی مولوی، عطار و سنایی پیوسته بر سر اوست و در منظومه‌ی کردی «العقیده المرضیة» از همین تخیل و موسیقی و احساس بهره گرفته و حکمت و کلام را به میان مردم برده است.

در این مختصر کوشیده‌ام تا گوشه‌هایی از زیبایی‌های این سه منظومه را در حد توان بازگو کنم تا آنان که با دیوان گورانی این شاعر بزرگ آشنایی ندارند، تا اندازه‌ای با قدرت شاعری و روح لطیف و شور و حال او آشنا شوند و آنان که طعم شعرش را در دیوان چشیده‌اند بر سفره‌ی منظومه‌هایش هم تذوقی بنمایند و سویه‌های دیگری از شاعری او را به عیان ببینند. این‌جا مبنای من بر اختصار است و همه‌ی آن‌چه را که باید گفته شود نگفته‌ام یا شاید نتوانسته‌ام بگویم، اما «ما لا یدرک کله لا یرک کله».

در تنظیم و ویرایش این مختصر، دو دانشجوی سخت‌کوش و فاضل یاریم کردند؛ آقایان «اقبال عزیزی» و «مرتد نادری» که اگر نمی‌بودند و دقت‌هایشان نمی‌بود، به یقین این کار به سامان نمی‌آمد و من قدردان لطف این دو بزرگوار هستم و پیوسته خواهم بود که خدایشان پاداش خیر دهد! همچنین

از ریاست محترم پژوهشکده‌ی کردستان‌شناسی دانشگاه کردستان، جناب آقای
دکتر امید قادرزاده سپاسگزارم که زمینه‌ی چاپ این اثر را فراهم کردند.

هادی رضوان

عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات عربی

دانشگاه کردستان

پاییز ۱۳۹۹

www.ketab.ir